

Talousguru 2017 - MALLIVASTAUKSET

Kysymykset alkukilpailuun 18.1.2017

1. Väittämät (max 3 pistettä / 0,5 pistettä per väittämä)

Tiedätkö, mikä oli alla mainittujen korkojen ja verojen taso Suomessa vuonna 2016? Tehtäväsi on löytää taulukosta oikeat yhdistelmät.

Yhdistä viivalla taulukon vasemmalla ja oikealla puolella olevat yhteenkuuluvat asiat toisiinsa.

12 kuukauden euribor (30.12.2016)	-0,082
Uusien nostettujen asuntoluottojen keskiporko (marraskuu 2016)	1,16
Yleinen viivästyskorko (tammi-kesäkuu 2017)	7,0
EKP:n ohjauskorko (joulukuu 2016)	0,0
Työttömyysaste keskimäärin (tammi-marraskuu 2016)	8,9
Yleinen arvonlisäverokanta (1.1.2013 alkaen)	24

2. Määrittele lyhyesti seuraavat käsitteet (max 6 pistettä / 1 pistettä per väittämä)

- Lainakatto
 - *Lainakatto kertoo, miten paljon pankki voi myöntää asiakkaalle lainaa asunnonhankintaa varten. Katto määritellään prosenttiosuutena lainan vakuudesta/hankittavan asunnon arvosta.*
- Inflaatio
 - *Yleisen hintatason nousu, mitattuna esimerkiksi kuluttajahintaindeksillä.*
- Keskuspankki
 - *Rahapolitiikkaa harjoittava viranomais, joka mm. säätää taloudessa liikkuvan rahan määrää, markkinoilla vallitsevia korkoja tai valuuttakursseja.*
 - *Eri maiden keskuspankkien asema ja tehtävät poikkeavat huomattavasti toisistaan.*
- Kultakanta
 - *Kultakanta on rahajärjestelmä, joka perustuu kullin käyttöön rahan arvon perustana.*
- Korkorahasto
 - *Korkorahasto on rahasto, joka sijoittaa varansa korkoa tuottaviin arvopapereihin. Näitä ovat esimerkiksi valtioiden liikkeeseen laskemat joukkovelkakirjalainat.*
- Valmistevero
 - *Valmistevero on välillinen vero, joka kohdistuu tuotteiden kulutukseen tai käyttöön. Esimerkiksi liikenteessä käytetyistä polttonesteistä, tupakasta ja alkoholista peritään valmisteveroa.*

3. Lyhyt essee (6 pistettä)

Arvioi perustulon hyviä ja huonoja puolia. Miten perustulon vastikkeettomuus ja riippumattomuus tuloista voi vaikuttaa yhteiskunnassa? Minkälaisia ongelmia perustulolla voisi ratkaista? Minkälaisia ongelmia perustulo voisi aiheuttaa? Mainitse vähintään 6 hyvää ja 6 huonoa puolta.

Taustaa:

Viime aikoina Suomessa on keskusteltu perustulosta. Osasy keskusteluun on hallituksen valmisteleva perustulokeilu. Perustulolla voidaan tarkoittaa lukuisia erilaisia sosiaaliturvamalleja. Yhteistä näille on se, että niissä maksetaan kaikille kansalaisille säännöllisesti ja ehdoitta rahaa toimeentuloa varten. Perustulo on universaali ja yksilökohtainen etuus, jonka saamiseen ei sisälly ehtoja, tarveharkintaa tai velvoitteita. Perustuloa maksetaan kaikille saman verran tuloista riippumatta.

Perustulolla voitaisiin korvata erilaisia vähimmäissosiaaliturvan muotoja (mm. työmarkkinatuki, opintotuki, kotihoidontuki). Useimmissa malleissa perustulo rahoitettaisiin kiristämällä ansiotuloverotusta siten, että keski-/suurituloisilla perustulo perittäisiin käytännössä verotuksessa takaisin.

Mallivastaus:

6 pisteen vastaukseen riittää, jos on osannut ottaa huomioon 6 näkökulmaa perustulon hyvistä ja huonoista puolista Täydet pisteet voi saada vähemmälläkin näkökulmilla, jos on osannut arvioida näkökulmia kypsästi.

Hyviä puolia

- *Yksinkertaistaisi ja selkeyttäisi sosiaaliturvajärjestelmää*
- *Helpottaisi työn ja sosiaaliturvan yhteensovittamista; poistaisi kannustinloukkuja*
- *Mahdollistaisi joustavan liikkumisen eri elämäntilanteiden välillä*
- *Poistaisi sosiaaliturvan väliinpuotoamisongelmia ja alikäyttöä (=joskus ihmiset eivät hae sosiaalietuuksia, joihin he olisivat oikeutettuja)*
- *Parantaisi pienituloisten työntekijöiden mahdollisuuksia neuvotella omista työehdoistaan*
- *Mahdollistaisi kieltäytymisen epätyytyvästä työstä*
- *Tukisi mahdollisuuksia pienyrittämiseen ja itsensä työllistämiseen*
- *Vähentäisi köyhyyttä*
- *Teknologinen kehitys saattaa johtaa työttömyyden kasvuun, kun koneet voivat korvata nykyistä suuremman osan ihmistyöstä. Perustulon avulla voitaisiin jakaa teknologisen kehityksen hyöty tasaisemmin kaikkien kansalaisten kesken.*
- *Työelämän murrokseen sopeutuminen. Tulevaisuudessa entistä suurempi osa saattaa olla samanaikaisesti sekä palkansaaja että yrittäjä. Perustulo tekisi yrittäjyyden ja palkkatyön yhdistämisestä helpompaa ja toimisi turvaverkkona pätkätöiden välissä.*

Huonoja puolia

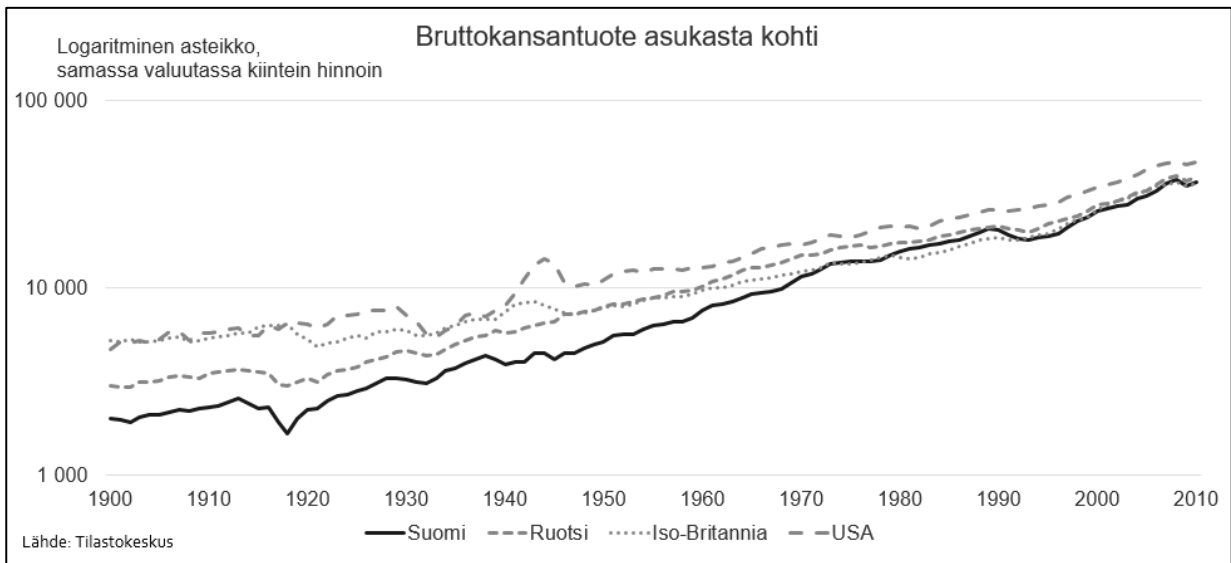
- *Perustulo olisi joko liian kallis toteuttaa (korkea perustulo) tai riittämätön korvaamaan syyperustaista sosiaaliturvaa (matala perustulo)*
- *Perustulo jakaisi rahaa myös niille, jotka eivät sitä tarvitse*
- *Perustulo heikentäisi työntöön kannustimia ja antaisi mahdollisuuden elää toisten kustannuksella*
- *Perustulo jättäisi apua tarvitsevat selviytymään omillaan*
- *Perustulo vakiinnuttaisi pätkätyöt ja edistäisi työehtosopimusten heikennyksiä*
- *Perustulo saattaisi johtaa etenkin nuorten syrjäytymiseen*
- *Perustulon vastikkeettomuus saattaisi johtaa opintoaikojen pidentymiseen*
- *Kaikille maksettava tasasuuruinen summa ei huomioi yksilöllisiä tarpeita*

- Perustulo heikentäisi naisten työmarkkina-asemaa, koska naiset jäisivät miehiä todennäköisemmin hoitamaan lapsia kotona perustulolla

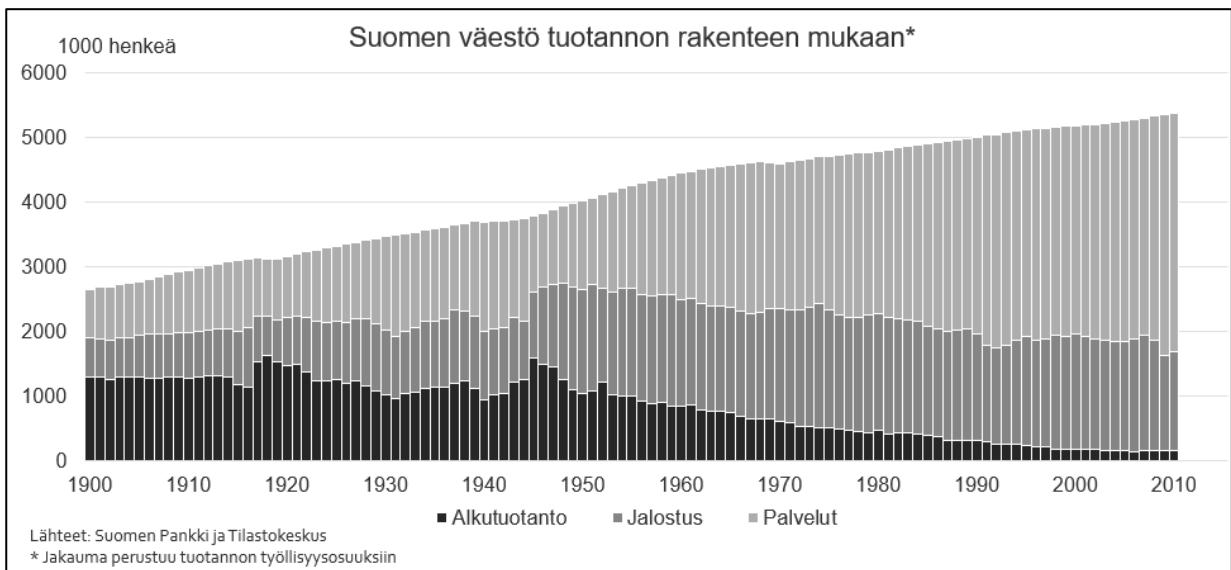
4. Pitkä essee (9 pistettä)

Suomi täyttää tänä vuonna 100 vuotta. Tarkastele Suomen talouden kehitystä itsenäisyyden aikana liitteenä olevien kuvioiden pohjalta. Kiinnitä huomiota vain oleellisiin muutoksiin ja selitä lyhyesti niiden taustoja. Vertaa Suomen kehitystä muihin kuvioissa oleviin maihin.

Mallivastaus:

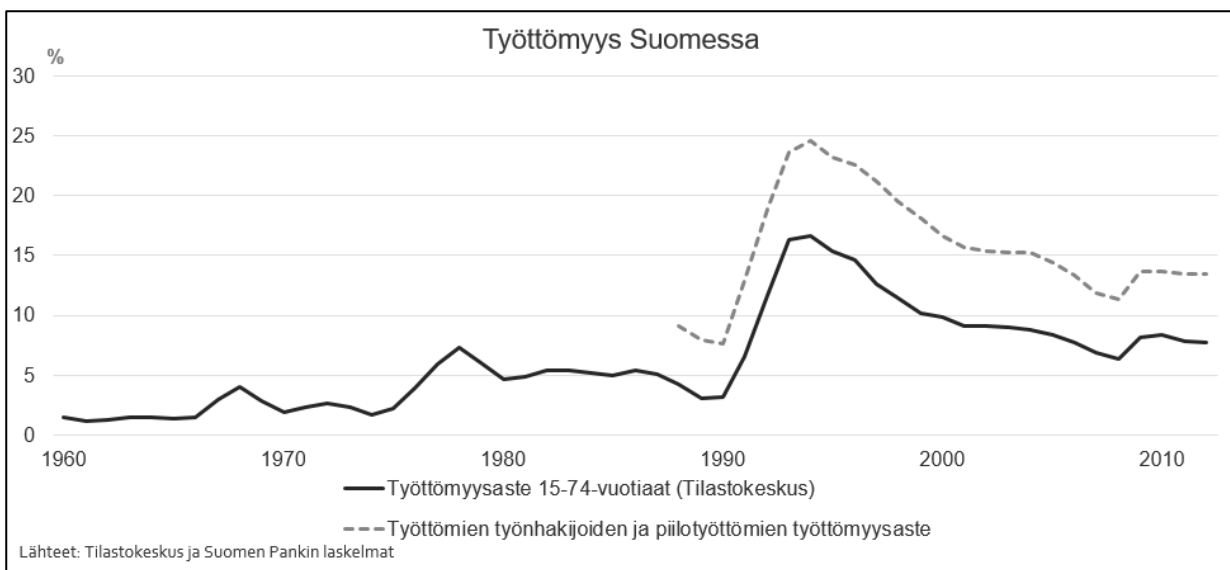

- Asukasta kohden laskettu BKT ("elintaso") on noussut Suomessa huomattavasti itsenäisyyden aikana ja saavuttanut Ruotsin ja Ison-Britannian tason. Olemme edelleen Yhdysvaltoja jäljessä, mutta siihenkin verrattuna ero on selvästi kaventunut. Sadassa vuodessa Suomi on noussut Euroopan köyhimpien maiden joukosta yhdeksi maailman vauraimmista maista. (1 p)

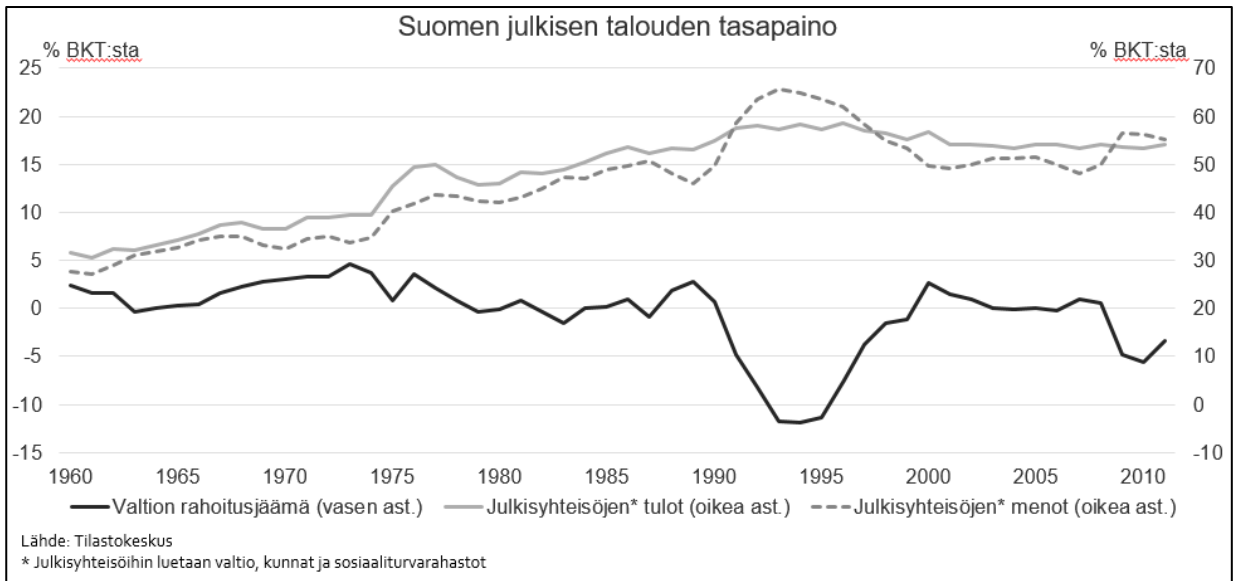
- Keskeisenä tekijänä Suomen elintason nousun taustalla on talouden tuotantorakenteen muutos. Suomi siirtyi 1900-luvun aikana maatalousyhteiskunnasta teollistumisen kautta palveluvaltaiseen yhteiskuntaan. Teollistuminen käynnistyi jo maailmansotien välisenä aikana, mutta varsinainen murros tapahtui toisen maailmansodan jälkeen, jolloin erityisesti metalli- ja metsäteollisuus lisäsivät työllisyyttään ja tuotantoaan. Samaan aikaan maatalouden ja muun alkutuotannon parissa työskentelevien määrä supistui selvästi. (1 p)

- Palvelujen työllisyys on kasvanut lähes yhtäjaksoisesti koko itsenäisyyden ajan, ja 1950-luvun jälkeen palvelualat ovat työllistäneet enemmän suomalaisia kuin teollisuus ja muut jalostuselinkeinot. Tämä johtuu paitsi julkisen sektorin ja sen tuottamien sosiaali-, terveys-, koulutus- ja muiden palveluiden määrän kasvusta, myös yksityisten palvelujen lisääntymisestä. (1 p)

- Työttömien osuus työvoimasta pysyi 1960-luvulta aina 1990-luvun alkuun saakka vähäisenä. Tämä oli talouden nopean kasvun ja rakennemuutoksen aikaa, jolloin syntyi runsaasti uusia työpaikkoja ensin teollisuuteen ja sitten palveluihin. (1 p)

- Suomen talouden ajautuminen syvään lamaan 1990-luvun alussa nosti työttömyyden suureksi kansalliseksi ongelmaksi. Vaikka talouskasvu oli 1990-luvun jälkipuoliskon jälkeen ja 2000-luvun alkuvuosina varsin suotuisaa, työttömyys ei alentunut lamaa edeltäneelle tasolle. Samalla pitkäaikaistyöttömyys kasvoi ja "piilotyöttömien" joukko pysyi suurena – heihin kuuluu mm. niitä, jotka ovat passivoituneet eivätkä hae aktiivisesti työtä. Lamavuosien aikana talouden rakenne muuttui voimakkaasti, ja samalla monien työttömien osaaminen rapistui työttömyyden pitkittyessä. Näin työttömyydestä tuli rakenteellista. (1 p)

- *Julkisen sektorin ja julkisten palvelujen osuus taloudesta kasvoi nopeasti 1960-luvulta alkaen, kun Suomeen rakennettiin ns. hyvinvointiyhteiskuntaa. Nopea talouskasvu toi runsaasti tuloja myös julkiselle sektorille (valtio ja kunnat sekä sosiaaliturvarahastot), ja niillä kustannettiin uusia palveluja kansalaisille. (1 p)*

- *1990-luvun alun lamassa julkinen talous, erityisesti valtiontalous, kääntyi voimakkaasti alijäämäiseksi, koska BKT supistui ja verotulot vähenivät samalla, kun työttömyys kasvoi ja työttömyydestä aiheutuvat menot lisääntyivät. 1990-luvun loppua kohden valtiontalous saatiin tasapainotettua, osin säästötoimien ja veronkorotusten ja osin nopean talouskasvun tuomien verotulojen myötä. Globaalin finanssikriisin ja Suomen talouden rakenneongelmien vuoksi valtiontalous on viime vuosina ollut jälleen selvästi alijäämäinen. (1 p)*

- *Kuluttajahintojen nousuvauhti (inflaatio) on Suomessa alentunut selvästi viimeksi kuluneiden 50 vuoden aikana. Kun vielä 1960- ja 1970-luvuilla inflaatio oli usein yli 10 % vuodessa, 1990-luvun loppupuolelta lähtien nousuvauhti on hidastunut alle 5 prosenttiin. Aiempien vuosikymmenien kehitys heijasti ns. devalvaatio-inflaatio-sykliä, jossa kustannuskilpailukyvyyn heikentyminen ratkaistiin heikentämällä markan ulkoista arvoa. Tämä korjasi tilanteen väliaikaisesti, kunnes nopea inflaatio söi*

vähitellen devalvaatiolla saadun hyödyn. 1970-luvun puolivälissä ja 1980-luvun alussa myös öljynhintasokit heiluttivat inflaatiota. (1 p)

- Inflaation hidastuminen 1990-luvun jälkipuolelta lähtien kuvastaa uudenlaista rahapoliittista ympäristöä sekä talouden mukautumista matalien inflaatio-odotusten aikaan. Keskuspankin (ensi Suomen Pankki, sitten Euroopan keskuspankki) tavoitteena on ollut inflaation pitäminen matalana, ja korkotasoa on ohjailtu tämän mukaisesti. Yhteisen rahan oloissa ei enää ole mahdollisuutta korjata inflaation luomia kilpailukykyongelmia devalvaatiolla, jolloin esimerkiksi palkkaneuvotteluissa joudutaan korotukset mitoittamaan periaatteessa tuottavuuden kasvun ja keskuspankin tavoitteleman inflaatiövauhdin mukaan. Aina tässä ei ole onnistuttu, kuten vuosien 2007–08 palkkakierros osoitti. (1 p)